

NOTAT

Dato: 21. maj 2013

Sag: MØK

Sagsbehandler: /NE SIB

Sammenligning af priser mellem lande

**KONKURRENCE- OG
FORBRUGERSTYRELSEN**

Produktivitetskommissionen har bedt Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen om en vurdering af, hvorvidt kvaliteten af en prissammenligning kan øges ved at korrigere priserne for forskelle i løn. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har siden 2007 korrigeret den samlede forbrugerpris for forskelle i velstand.¹

**ERHVERVS- OG
VÆKSTMINISTERIET**

Velstandskorrekturen er i overensstemmelse med den økonomiske litteratur, der forsøger at forklare prisforskelle mellem lande på baggrund af internationalt handlede og ikke handlede varer og tjenester. Prisforskellene kan således opstå, når der er begrænset konkurrence på tværs af landegrænserne.² Velstandskorrekturen er, efter styrelsens vurdering, den bedste metode til at korrigere for, at der er en klar positiv sammenhæng mellem velstandsniveau og det samlede prisniveau pga. en høj produktivitetsjusteret løn i de erhverv, som ikke udsættes for international konkurrence.³

Når der skal sammenlignes priser på tværs af landegrænser ud fra en konkurrencemæssig vinkel, kan de velstandskorrigerede priser imidlertid ikke stå alene. Det skyldes, at der er tale om en korrektion af forskelle i priserne, der kun kan opstå på baggrund af begrænset konkurrence mellem landene. Det vil ud fra en konkurrencemæssig synsvinkel således også være relevant at sammenligne de ikke-velstandskorrigerede priser.

Hvis der anvendes en simpel korrektion for lønniveau i prissammenligningen overses to vigtige forhold. For det første kan et højt lønniveau afspejle, at konkurrencen ikke er tilstrækkelig intensiv. For det andet

¹ Velstandskorrekturen gennemføres på det overordnede forbrugerprisindeks samt på prisindekset for hhv. varer og tjenester. Af bilag 1 fremgår lønniveau, velstandsniveau og nettopriser for EU7 landene.

² Structural Determinants of Real Exchange Rates and National Price Levels: Some Empirical Evidence, Jeffrey H. Bergstrand, The American Economic Review, Vol 81. No. 1 (Mar., 1991), pp. 325-334., The Relative Price of Non-Traded Goods under Imperfect Competition, Javier Cote-Martinez & Juan C. Reboreda, Oxford Bulletin of Economics and Statistics, November 2012 og Towards An Explanation of National Price Levels, Irving B. Kravis & Robert E. Lipsey, Working Paper No. 1034, November 1982, NBER Working Paper Series,

³ Dette er kendt som Balassa- Samuelson effekten. Se bilag 2 for en matematisk gennemgang af modellen.

afspejler et højt lønniveau typisk også et højere produktivitetsniveau. Begge disse forhold medfører, at en simpel lønkorrektur vil føre til en overkorrektur af priserne.

Baggrund

På internationale markeder er priserne i høj grad identiske mellem lande, idet konkurrencen mellem virksomheder i de enkelte lande tvinger priserne ned på samme niveau.

På markeder hvor der ikke er international konkurrence, kan priserne variere mellem lande. Priserne kan variere af flere forskellige årsager.

- i. Regulering af virksomhedernes adfærd kan føre til forskelle i priserne mellem landene. Hvis virksomhedernes adfærd er reguleret forskelligt på tværs af lande, eller hvis regulering påvirker forbrugerne og virksomhederne forskelligt, kan det føre til prisforskelle. Reguleringen kan eksempelvis være adgangsbegrænsninger, der mindsker konkurrencen.
- ii. Prisforskellene kan også skyldes, at der er forskel på hvor intensivt virksomhederne i de enkelte lande konkurrerer. Hvis konkurrencen er svag i et land, fører det til højere priser relativt til lande, hvor konkurrencen er mere intensiv. Der er grund til at formode, at konkurrencen i mere velstående lande er svagere, da alternativomkostningen i form af tid ved at agere konkurrencefremmende og afsøge markedet er højere for personer med en høj løn.
- iii. I erhverv, der ikke er udsat for international konkurrence, er det muligt at opretholde en relativt høj løn, selvom den ikke direkte kan henføres til en højere produktivitet. Hvis et land er kendetegnet ved en høj løn og en høj produktivitet i erhverv med international konkurrence, kan det føre til, at lønnen også bliver højere i de erhverv, der ikke er udsat for international konkurrence, uden at produktiviteten er tilsvarende højere. Høj løn som ikke skyldes høj produktivitet fører til højere priser.

Spørgsmålet er, hvordan man bedst kan korrigere det aggregerede prisniveau for den sidstnævnte effekt. En ideel korrektur fjerner de prisforskelle, som alene kan henføres til en høj produktivitet i de udlandskonkurrerende erhverv.

Lønkorrektion

Hvis der anvendes en simpel korrektion for lønniveau i prissammenligningen overses to vigtige forhold.

For det første kan høje lønninger i den del af økonomien, som ikke er udsat for international konkurrence, skyldes svag indenlandsk konkurrence. Hvis der er svag konkurrence mellem virksomhederne i en branche, kan det give sig udslag ikke blot i højere overskud, men også i et højere lønniveau, end hvis konkurrencen i branchen var hård. Arbejdsgivere og arbejdstagere deler den overnormale profit. På et marked med hård konkurrence er både overskud og lønniveau lavere.

For det andet er der ofte en positiv sammenhæng mellem lønniveau og produktivitet. Hvis høje lønomkostninger delvist kan henføres til en højere produktivitet, er den reelle samlede lønomkostning mindre end det, der afspejles i en simpel sammenligning af timelønsomkostninger. I en simpel lønkorrektion af prisen overses dette, og lønkorrekturen overvurderer derfor hvor meget af en prisforskel, der rettelig kan henføres til højere lønomkostninger.

Samlet er det vurderingen, at en simpel lønkorrektion af nettopriserne vil medføre en overkorrektion af priserne, idet en høj løn er korreleret med dårlig konkurrence, hvilket i sig selv bidrager til højere priser. Derudover er en høj løn også korreleret med et højere produktivitetsniveau, hvilket en simpel lønkorrektion ikke tager højde for.

Velstandskorrektion

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens velstandskorrektion er i overensstemmelse med den økonomiske litteratur på området. Det er styrelsens vurdering, at velstandskorrekturen er den mest retvisende metode, da den fanger, at de internationalt konkurrenceudsatte erhverv har en højere relativ produktivitet i rige lande. Metoden tager derfor højde for den lønglidning, der sker, når de konkurrenceudsatte erhverv bliver mere produktive, og velstanden stiger.

Derudover fanger velstandskorrekturen også, at forbrugerne i rige lande typisk agerer mindre konkurrencefremmende, da alternativomkostningen i form af tid ved at agere konkurrencefremmende og afsøge markedet er højere for personer med en høj løn. Det taler for, at velstandskorrekturen fører til en overkorrektion, idet forbrugernes incitament til at agere konkurrencefremmende er en væsentlig parameter i forhold til konkurrenceintensiteten i et land.

Når priserne korrigeres for velstand accepteres det implicit, at dele af økonomien ikke udsættes for international konkurrence. Velstandskorrekturen er således en korrektion af priserne, som i bund og

grund kan henføres til, at dele af økonomien ikke er udsat for international konkurrence. Hvis nogle af disse erhverv blev udsat for international konkurrence eller skarpere indenlandsk konkurrence ville prisforskellene forventeligt mindskes.

Ved ensidigt at fokusere på de velstandskorrigerede priser overses derfor et potentiale for at sikre lavere priser ved skarpere konkurrence på markederne, fx ved at åbne markederne for international konkurrence.

Afslutningsvis skal det understreges, at velstandskorrekturen ikke er en perfekt korrektion. Velstandskorrekturen fanger nogle af de ændringer, der sker i en økonomi når produktiviteten stiger og velstanden øges, men ikke alle. De velstandskorrigerede priser er en indikator for konkurrenceintensiteten i hjemmemarkedserhvervene, men skal fortolkes med varsomhed.

Bilag 1. Lønomkostninger, BNP per capita samt nettoprisindeks for EU7 lande

EU7	Lønomkostninger (Euro per time), 2008	BNP per capita (\$), 2008	Nettoprisindeks (EU7 = 100), 2008
Danmark	35	39.841	116
Belgium	33	37.033	98
Tyskland	29	37.115	93
Frankrig	32	34.167	102
Finland	27	38.080	105
Holland	30	42.929	93
Italien	26	33.372	93

Kilde: Eurostat, OECD, Danmarks Statistik og egne beregninger

Bilag 2. Balassa-Samuelson modellen

Balassa-Samuelson teorien forsøger at forklare, hvorfor rige lande har højere priser end fattige lande. Udgangspunktet for modellen er

fuldkommen konkurrence, hvor priserne er lig marginalomkostningerne i samtlige sektorer. Prisforskellene forklares med forskelle i landenes *relative* produktivitsniveauer på varer, der er internationalt handlet, og varer, der kun handles lokalt.

Balassa-Samuelson modellen er senere blevet udvidet til også at omfatte imperfekt konkurrence, hvor virksomhederne tager en mark-up på marginalomkostningerne.⁴

Den helt grundlæggende tankegang illustreres i en helt simpel model:

Model

To lande: Home (H) and Foreign (F).

To produkter: Traded (T) og Nontraded (N) – hvor traded goods er udsat for international konkurrence, mens nontraded ikke er udsat for international konkurrence

Produkterne produceres med arbejdskraft som det eneste input.

Notation:

Lønnen er givet ved:

W_j^i hvor $i = H, F$ og $j = T, N$

Produktiviteten er givet ved:

A_j^i hvor $i = H, F$ og $j = T, N$

Priserne er givet ved:

P_j^i hvor $i = H, F$ og $j = T, N$

Antagelser:

Arbejdskraft kan kun bevæge sig mellem sektorer og ikke lande. Det medfører:

$$W_T^H = W_N^H \quad \text{og} \quad W_T^F = W_N^F$$

Der er ingen transaktionsomkostninger på handlen af produktet udsat for international konkurrence. Det medfører:

$$P_T^H = P_T^F$$

I Balassa-Samuelson modellen antages der perfekt konkurrence, idet virksomhedernes priser fastsættes i overensstemmelse med marginalomkostningerne. I den simple model er prisen på produkt T derfor bestemt som:

$$P_T^H = P_T^F = \frac{W_T^H}{A_T^H} = \frac{W_T^F}{A_T^F} \quad (1)$$

⁴ Se fx Restuot Romain, The Balassa-Samuelson model in general equilibrium with markup variations

Dvs. et land kan kun opnå højere løn på handlede produkter (T), hvis de er mere produktive.

Prisen på produkt N er bestemt ved:

$$P_N^H = \frac{W_N^H}{A_N^H} \quad \text{og} \quad P_N^F = \frac{W_N^F}{A_N^F} \quad (2)$$

Bemærk, at prisen på produkt N ikke nødvendigvis er den samme i de to lande.

Den samlede pris (S) i hvert enkelt land er givet som et vægtet gennemsnit af prisen på hhv. T og N:

$$P_S^H = (P_N^H)^\theta (P_T^H)^{1-\theta} \quad \text{og} \quad P_S^F = (P_N^F)^\theta (P_T^F)^{1-\theta} \quad (3)$$

Hvor θ angiver den vægt, produkt N får i prisindekset.

Den relative pris mellem land H og land F kan nu skrives som:

$$\frac{P_S^H}{P_S^F} = \frac{(P_N^H)^\theta (P_T^H)^{1-\theta}}{(P_N^F)^\theta (P_T^F)^{1-\theta}} \quad (4)$$

Ved at indsætte og udnytte, at lønnen er den samme for produkt T og produkt N, samt at prisen er den samme for produkt T i land H og land F kan udtrykket reduceres til:

$$\frac{P_S^H}{P_S^F} = \frac{\left(\frac{A_T^H}{A_N^H} \right)^\theta}{\left(\frac{A_T^F}{A_N^F} \right)^\theta} \quad (5)$$

Dvs. land H kan eksempelvis have højere priser, hvis den relative produktivitetsforskel mellem produkt T og N er større end i land F.

Hvis det antages, at land H er det rige land, kan H eksempelvis være blevet rigere ved, at have en meget produktiv sektor T. (Sektor T kunne være produktion af biler). Modellen vil da forudsige højere priser i land H, hvis sektor N ikke er tilsvarende mere effektiv i det rige land H sammenlignet med land F. Hvis produktionen af vare N er meget arbejdskraftintensiv (eksempelvis en frisør), kan det være vanskeligt for frisøren i det rige land H at være tilstrækkeligt meget mere effektiv end frisøren i land F.

- *Det er derfor forskelle i landenes relative produktiviteter, der driver prisforskellene i modellen.*

